

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

ZAŠTITA MIGRANATA PREMA SUDSKOJ PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KRLEŽIN GVOZD 17, ZAGREB
TEL: 01 6444 600, FAX: 01 6444 613
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ažurirano
11. 4. 2023.

UVOD

Posljednjih godina Europa se suočava s najvećim migracijskim izazovom od Drugog svjetskog rata. Kao zemlja članica Europske Unije i čuvar njenih vanjskih granica, Republika Hrvatska se zbog svog specifičnog geopolitičkog položaja našla pod pritiskom velikog priljeva migranata. Ova migrantska kriza zahtijeva odgovor koji mora biti usklađen s europskim standardima zaštite ljudskih prava migranata.

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) kroz svoju sudsku praksu razvio je određene standarde u pogledu zaštite koju migranti uživaju na temelju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe (dalje: Konvencija). Nepoštovanje tih standarda rezultira povredama raznih prava zajamčenih Konvencijom od strane država stranaka pred Europskim sudom.

Obveza poštovanja tih standarda može se proširiti i na radnje država stranaka koje su izvršene ili proizvode učinke izvan njihova državnog područja. To se događa u situacijama kada država izvršava stvarnu kontrolu nad područjem izvan svog državnog područja, kao primjerice u slučaju presretanja migranata na otvorenom moru.

U predmetima povezanim s imigracijom može doći i do odgovornosti države prema članku 2. Konvencije. Naime, države temeljem tog članka imaju pozitivnu obvezu poduzimanja preventivnih operativnih mjera radi zaštite života i sprječavanja opasnosti. Propusti i kašnjenja u operacijama spašavanja migranata mogu dovesti do povrede materijalnog aspekta tog članka, a neprovođenje učinkovite istrage o tim propustima može dovesti do povrede postupovnog aspekta tog članka.

Po prvi put u predmetu *Soering protiv Ujedinjene Kraljevine* Europski sud je presudio da postoji odgovornost države na temelju čl. 3. Konvencije u slučaju izručivanja podnositelja zahtjeva u državu u kojoj bi bio izložen postupanju protivnom tom članku. Nakon ove presude Europski sud dosljedno smatra da protjerivanje, izručenje ili bilo koja druga mjera udaljavanja stranca može dovesti do odgovornosti države ugovornice temeljem članka 3. Konvencije, ako postoe razlozi za sumnju da će se pojedinac, u zemlji u koju se vraća, suočiti sa stvarnim rizikom od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne.

U kontekstu članka 3. Konvencije može se pojaviti i pitanje odgovarajućih uvjeta smještaja migranata. Naime, države migrantima moraju osigurati smještaj koji je u skladu sa zahtjevom poštovanja njihovog ljudskog dostojarstva. Stoga je Europski sud u svojoj sudskoj praksi utvrdio minimalne standarde u pogledu životnih uvjeta u prihvatalištima za migrante.

U kontekstu kolektivnog protjerivanja stranaca, Europski sud je uspostavio autonomno tumačenje pojma „protjerivanje“ te utvrdio načela koja države moraju poštovati pri donošenju odluke o protjerivanju stranca.

U pogledu članka 5. Konvencije, Europski sud je precizirao kriterije koje države moraju primjenjivati pri određivanju pritvora migrantima kako bi se isti smatrao zakonitim i ne proizvoljnim.

Nadalje, Europski sud je u svojoj sudskej praksi uspostavio određene kriterije u pogledu pozitivnih obveza države temeljem članka 8. Konvencije. Primjerice, radi zaštite prava na obiteljski život, države u određenim slučajevima moraju dozvoliti boravak strancu u svrhu spajanja s obitelji koja boravi na teritoriju te države.

Ujedno, Europski sud je kroz svoju sudskej praksu definirao što se smatra djelotvornim pravnim sredstvom u postupcima odlučivanja o pravima migranta.

Važno je da sva domaća nadležna tijela koja sudjeluju u postupcima u kojima se odlučuje o pravima migranata, primjenjuju naprijed spomenuta načela, kriterije odnosno standarde u svom svakodnevnom radu.

Naime, sukladno načelu supsidijarnosti, primjena konvencijskih standarda na nacionalnoj razini najučinkovitiji je način za rješavanje problema kršenja ljudskih prava.

Posebno je važno da domaći sudovi ove standarde primjene prilikom odlučivanja i unesu u obrazloženja svojih odluka.

SUDSKA PRAKSA

U nastavku su izdvojeni članci Konvencije najčešće primjenjivi u predmetima koji se odnose na migrante. Navedene su važnije presude i odluke u kojima je Europski sud definirao načela i precizirao kriterije primjenjive na različite situacije s kojima se nadležna tijela mogu susresti. Sudska praksa u ovoj tematiki i dalje se razvija.

Obveza na poštovanje ljudskih prava (čl. 1. Konvencije)

Sukladno čl. 1. Konvencije države su dužne osigurati svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode utvrđene Konvencijom. S gledišta međunarodnog javnog prava, jurisdikcijska nadležnost države prvenstveno je teritorijalna, što potvrđuju i *travaux préparatoires* Konvencije.

Međutim, iznimno od načela teritorijalnosti, radnje država stranaka koje su izvršene ili proizvode učinke izvan njihova državnog područja, mogu predstavljati izvršavanje jurisdikcije u smislu članka 1. Konvencije. To se događa u situacijama kada država izvršava stvarnu kontrolu nad područjem izvan svog državnog područja, neovisno o tome izvršava li je izravno, preko oružanih snaga ili lokalne uprave.

Tako je u predmetu velikog vijeća *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* Europski sud presudio da su presretanje migranta na otvorenom moru od strane obalne straže tužene države i događaji na vojnim brodovima te države, predstavljali izvršavanje izvanteritorijalne nadležnosti u smislu članka 1. Naime, događaji su se u potpunosti odvili na brodovima talijanskih vojnih snaga, te su njihove posade bile isključivo talijansko vojno osoblje. U razdoblju između dolaska na te brodove i predaje libijskim vlastima, migranti su bili pod stalnom i isključivom de iure i de facto kontrolom talijanskih vlasti.

S druge strane, u predmetu [M.N. i drugi protiv Belgije](#), u koji predmet se, uz 10 drugih država, umiješala i Republika Hrvatska, veliko vijeće je zaključilo da Belgija nije izvršavala jurisdikciju izvanteritorijalno nad podnositeljima zahtjeva kada je obradila njihove zahtjeve za vizu. Podnositelji zahtjeva doputovali su u Libanon, gdje su od belgijskog veleposlanstva zatražili izdavanje vize za kratkotrajnim boravkom u Belgiji kako bi ondje podnijeli zahtjeve za azil zbog sukoba u Siriji, tvrdeći da se nalaze u iznimno hitnoj situaciji zbog intenzivnog bombardiranja Alepa, da je njihova kuća u Alepu uništena, da je ratna situacija značajno otežala pristup hrani, vodi i električnoj energiji te da djeca više ne pohađaju školu. Njihove je zahtjeve obradio i odbio Ured za strance u Belgiji, a podnositelji zahtjeva su bezuspješno podnijeli žalbe belgijskim sudovima. Europski sud je utvrdio da žalbe podnositelja zahtjeva nisu stvorile jurisdikcijsku vezu.

Pravo na život (čl. 2. Konvencije)

Članak 2. stavak 1. Konvencije državama nalaže da se suzdrže od namjernog i nezakonitog oduzimanja života, ali i da poduzmu odgovarajuće korake za zaštitu života osoba pod njihovom jurisdikcijom.

Pozitivna obveza poduzimanja preventivnih operativnih mjera radi zaštite života, nastaje kad se utvrdi da su vlasti u relevantno vrijeme znale ili su morale znati za postojanje stvarne i neposredne opasnosti za život točno određenog pojedinca od treće osobe ili njega samog i da nisu poduzele mjere u okviru svojih ovlasti, koje su mogle spriječiti tu opasnost.

U predmetu [Safi i drugi protiv Grčke](#) Europski sud je presudio da grčke vlasti nisu ispunile obvezu poduzimanja preventivnih operativnih mjere za zaštitu migranata čiji su životi bili u opasnosti. Podnositelji zahtjeva bili su na ribarskom brodu koji je prevozio 27 migranata u Egejskom moru, a koji se prevrnuo dok ga je grčka obalna straža pokušala odvući. Potonuće broda rezultiralo je smrću jedanaest osoba. Iako je Europski sud istaknuo da se od obalne straže nije moglo očekivati da će uspjeti spasiti svaku osobu čiji je život bio u opasnosti na moru, u ovom predmetu bilo je počinjeno niz propusta i kašnjenja u provedbi i organizaciji operacije spašavanja, stoga je utvrđeno da vlasti nisu učinile sve što se od njih razumno moglo očekivati da migrantima pruže potrebnu razinu zaštite.

Pozitivna obveza poduzimanja preventivnih operativnih mjera može se aktivirati i u situacijama kada vlasti nisu znale ili nisu morale znati za postojanje stvarne i neposredne opasnosti za život određenog pojedinca koji se nalazi pod jurisdikcijom države. To se primjerice događa u situacijama zadržavanja migranata u prihvatnim centrima. Tada

država putem svojih tijela mora poduzeti osnovne mjere opreza radi zaštite zdravlja i dobrobiti migranata.

U predmetu [Daraibou protiv Hrvatske](#), Europski sud je utvrdio ozbiljne nedostatke u načinu kako su policijski službenici proveli te osnovne mjere opreza. Naime, pretraga kojoj su migranti bili povrgnuti prije smještaja u prostorije postaje granične policije nije bila temeljita, bilo je propusta u nadgledanju migranata tijekom boravka u toj postaji, a zgrada u kojoj su bili smješteni bila je loše pripremljena za suočavanje s požarom koji je izbio i uzrokovao smrt trojice migranata.

Uz povredu materijalnog aspekta članka 2. Konvencije, sud je u predmetu *Daraibou* utvrdio i povredu postupovnog aspekta tog članka zbog neprovodenja učinkovite istrage s ciljem utvrđivanja mogućih nedostataka koji su doveli do tragičnog događaja, ispravljanja potencijalnih nedostataka i sprječavanja sličnih pogrešaka u budućnosti.

Povredu postupovnog aspekta članka 2. Europski sud je utvrdio i u predmetu [M.H. i drugi protiv Hrvatske](#), u kojem je presudio da je postupanje hrvatskih vlasti prema afganistanskoj obitelji koja je nezakonito prešla hrvatsku granicu, uzrokovalo niz povreda njihovih konvencijskih prava.

Zabrana mučenja (čl. 3. Konvencije)

Europski sud ne podcjenjuje teret koji države podnose zbog velikog priljeva migranata. Međutim, zabrana nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja je temeljna vrijednost u demokratskim društvima što pokazuje i činjenica da je pravo zajamčeno člankom 3. Konvencije apsolutno te se ne može derogirati ni u izvanrednim stanjima.

U kontekstu migracija ovaj članak je primjenjiv na situacije udaljavanja stranaca u zemlju podrijetla ili u treću zemlju, te u odnosu na uvjete boravka u prihvatnim centrima za migrante.

- **Nadležna tijela su dužna procijeniti stanje u zemlji podrijetla odnosno u trećoj zemlji u koju se stranac udaljava**

Načelo zabrane vraćanja (*non-refoulement*) podrazumijeva postojanje učinkovitih jamstava koja štite od proizvoljnog vraćanja, bilo izravnog ili neizravnog, u državu iz koje je stranac pobjegao ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke \[VV\], st. 286.](#)). Protjerivanje, izručenje ili bilo koja druga mjera udaljavanja stranca može dovesti do odgovornosti države ugovornice prema članku 3. Konvencije, ako postoje razlozi za sumnju da će se pojedinac, u zemlji u koju se vraća, suočiti sa stvarnim rizikom od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kazne. Dakle, članak 3. Konvencije obuhvaća i obvezu nadležnih tijela države ugovornice prema kojoj ne smiju udaljiti stranca u zemlju u kojoj bi bio izložen stvarnom riziku postupanja protivnom tom članku. Ako postoje značajni razlozi za sumnju da će stranac u državi u koju se udaljava biti suočen sa stvarnim rizikom od zlostavljanja, udaljavanje će biti u suprotnosti s Konvencijom čak i kada se smatra da stranac predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti države ugovornice ([O.D. protiv Bugarske](#), st. 46.).

Procjena razloga za sumnju suočava li se pojedinac s takvim rizikom mora biti stroga i temeljita.

Nadležna tijela države, uključujući i sudove, moraju ispitati jesu li uvjeti u državi primateljici u skladu sa standardima iz članka 3. Konvencije ([Mamatkulov i Askarov protiv Turske](#) [VV], stavak 67.).

Ovi standardi podrazumijevaju da zlostavljanje mora doseći minimalnu razinu ozbiljnosti kako bi ulazilo u opseg članka 3. Konvencije, pri čemu procjena ovisi o okolnostima svakog pojedinog slučaja ([Hilal protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 60.), kao što je trajanje, fizički i mentalni učinci zlostavljanja te, u nekim slučajevima, spol, dob i zdravstveno stanje žrtve ([N. protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 29.).

Članak 3. se ne primjenjuje samo na rizik od zlostavljanja koji proizlazi iz postupanja javnih tijela, već i na onaj koji proizlazi iz postupanja privatnih osoba. U takvim slučajevima podnositelj mora dokazati da je rizik stvaran i da ga vlasti države odredišta ne mogu spriječiti pružanjem odgovarajuće zaštite ([F.H. protiv Švedske](#), st. 102.). Pritom članak 3. ne brani državama ugovornicama da pri procjeni postojanja rizika od zlostavljanja utvrde ima li stranac mogućnost preseljenja na drugu lokaciju u državi odredišta gdje može dobiti potrebnu zaštitu ([Hilal protiv Ujedinjene Kraljevine](#), st. 67. i 68.). Međutim, u tom slučaju moraju ispitati može li stranac oputovati, dobiti dozvolu za ulazak i nastaniti se na toj lokaciji ([Sufi i Elmi protiv Ujedinjene Kraljevine](#), st. 266.).

- **Udaljavanje tražitelja azila**

U predmetima koji se odnose na udaljavanje tražitelja azila, Europski sud ne ispituje sam sadržaj zahtjeva za azil ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke](#) [VV], st. 286.). Njegova glavna zadaća je ispitati postoje li u sustavu države stranke Konvencije učinkovita jamstva da neće doći do arbitramog postupanja prema tražitelju azila, u vidu izravnog ili neizravnog *refoulement-a*, odnosno vraćanja tražitelja azila u zemlju iz koje je pobjegao zbog opasnosti za život i sigurnost.

U načelu je na tražitelju azila koji traži međunarodnu zaštitu da svoj zahtjev za azil podnese državi stranki Konvencije od koje to traži, što je moguće prije, kao i da iznese sve razloge na kojima temelji svoj zahtjev i podnese dokaze kojima potkrepljuje navode o tome da bi protjerivanje u njegovu zemlju porijekla moglo dovesti do povrede članka 3. Konvencije ([F.G. protiv Švedske](#) [VV], st. 125.). Međutim, zbog specifične situacije u kojoj se tražitelji azila nalaze, treba im dati povjerenje prilikom ocjene vjerodostojnosti njihovih tvrdnji i dokumenata koje su podnijeli. U svakom slučaju, u ocjeni tvrdnji tražitelja azila treba uzeti u obzir predvidive posljedice vraćanja tražitelja azila u zemlju porijekla, i to u svjetlu objektivne situacije u toj zemlji, te njegovih/njezinih osobnih prilika ([Vilvarajah i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), st. 108.).

Država ne smije uskratiti pristup svom teritoriju osobi koja tvrdi da bi, ako ostane na teritoriju susjedne države, mogla biti podvrgнутa mučenju i/ili nečovječnom postupanju, i to sve

dok njezin zahtjev za međunarodnu zaštitu ne bude ispitana, osim ako nisu poduzete odgovarajuće mјere za uklanjanje takvog rizika ([M.K. i drugi protiv Poljske](#)).

Kada država bez meritornog ispitivanja zahtjeva za azil vraća tražitelja azila u treću zemlju, neovisno o tome je li ta zemlja članica EU ili ne ili je li potpisnica Konvencije ili ne, postoji obveza temeljito ispitivanja stvarnog rizika hoće li tražitelju azila u toj zemlji biti onemogućen pristup odgovarajućem postupku za azil ([Mohammadi protiv Austrije](#), stavak 60.).

Pored toga, mora se procijeniti i rizik od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije, primjerice zbog uvjeta u prihvatištima za tražitelje azila u toj trećoj zemlji. Nacionalna tijela u postupcima za traženje azila moraju izvršiti vlastitu detaljnu procjenu dostupnosti i funkcioniranja sustava azila države primateljice i zaštitnih mјera koje ta država pruža u praksi, neovisno o pojedinačnim okolnostima koje iznose tražitelji azila. Procjena se mora izvršiti ponajprije s obzirom na činjenice koje su nacionalnim tijelima bile poznate u trenutku protjerivanja ([Sharifi protiv Austrije](#), stavci 31. i 32.). Nedostatci koji su već dokumentirani u izvješćima međunarodnih organizacija, posebice UNHCR-a, Vijeća Europe i tijela EU-a, u načelu se smatraju dobro poznatima ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke](#), [VV] st. 346.–350.).

Dakle, nadležna tijela države, uključujući i sudove, ne mogu samo prepostaviti da će se u trećoj zemlji prema tražitelju azila postupati u skladu sa standardima Konvencije, već prvo moraju provjeriti na koji način vlasti te zemlje primjenjuju svoje zakonodavstvo o azilu u praksi ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke](#), [VV] st. 359.).

Provjeru stanja u zemlji u koju se stranac vraća moguće je napraviti primjerice na web stranicama organizacija [CPT](#), [UNHCR](#), [REFWORLD](#) i sl.

- **Izručenje**

Kada je riječ o izručenju, domaći sud mora razmotriti sve raspoložive dokaze, te u odluci **obrazložiti** postoje li u dokazima koji su pred njim dovoljno jasni i ozbiljni razlozi da se određenu konkretnu osobu izruči ili ne izruči konkretnoj državi zbog opasnosti da će biti izložena postupanju protivnom čl. 3. Konvencije. (vidi [Saadi protiv Italije](#) [VV], stavak 125. i [Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), stavak 91.).

Postojanje stvarnog rizika nadležno tijelo treba ocijeniti s obzirom na poznate činjenice u državi u koju tu osobu izručuje u trenutku izručenja pri čemu se mogu koristiti razna izvješća međunarodnih organizacija, poput izvješća Europskog odbora za spriječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), ali i nevladinih organizacija kao što su Amnesty International, Human Rights Watch, Transparency International i slične organizacije.

Ocjenujući postoji li rizik zlostavljanja u državi moliteljici, Europski sud ocjenjuje opću situaciju u toj državi, uzimajući u obzir bilo kakve naznake poboljšanja ili pogoršanja stanja ljudskih prava općenito ili u vezi s posebnom skupinom ili područjem koje bi moglo biti relevantno za osobne okolnosti pojedinca koji se izručuje ([Shamayev i drugi protiv Gruzije](#)

i Rusije, stavak 337.). Međutim, postojanje općeg problema poštovanja ljudskih prava u određenoj zemlji ne može samo po sebi biti osnova za odbijanje izručenja (*Dzhaksybergenov protiv Ukrajine*, stavak 37.). Potrebno je uzeti u obzir specifične tvrdnje podnositelja zahtjeva i specifične okolnosti koje potvrđuju njegov strah od zlostavljanja (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske* [VV], stavak 73.).

Ako to smatra potrebnim i opravdanim u okolnostima konkretnog predmeta, domaći sud može od nadležnog tijela države kojoj se osoba izručuje tražiti određena jamstva da osoba izručenjem neće biti izložena postupanju protivnom čl. 3. Konvencije. Međutim to nije obveza, već se potreba za takvim jamstvom procjenjuje od slučaja do slučaja (*Othman (Abu Qatada) protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stavak 187. 2).

Do povrede članka 3. može doći i ako se pojedinca izruči ili premjesti u državu u kojoj se on suočava s doživotnom kaznom zatvora bez ikakve *de facto* ili *de jure* mogućnosti puštanja na slobodu. Naime, Konvencijom nije zabranjeno izricanje kazne doživotnog zatvora osobama osuđenima za posebno teška kaznena djela, kao što je ubojstvo, ali mora postojati mogućnost smanjenja te kazne, odnosno izgledi za puštanje zatvorenika na slobodu i mogućnost preispitivanja izrečene kazne.

U presudi *Sanchez-Sanchez protiv Ujedinjene Kraljevine* Europski sud je razvio prilagođeni pristup za ocjenu stvarnog rizika od suočavanja s doživotnom kaznom zatvora protivno članku 3. Konvencije u slučaju izručenja. Taj pristup se sastoji od dvije faze:

1. Ocjene je li podnositelj zahtjeva dostavio dokaze koji su podobni potkrnjepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovanje da u slučaju osuđujuće presude postoji stvarni rizik izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.
2. Ocjene postoji li, od trenutka izricanja kazne, mehanizam preispitivanja koji domaćim vlastima omogućuje razmatranje napretka u ponašanju zatvorenika prema rehabilitaciji ili bilo koja druga osnova za puštanje na slobodu na temelju njegovog ili njenog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti.

- **Postupanje s izbjeglicama**

Činjenica da je osoba izbjeglica element je koji domaće vlasti moraju uzeti u obzir kada ispituju rizik s kojim bi se ta osoba navodno suočila u slučaju udaljavanja u drugu državu (*Shiksaitov protiv Slovačke*, st. 70.-71.).

U predmetu *K.I. protiv Francuske*, Europski sud je prvi put odlučivao o razlici koja, u pravu EU-a i domaćem pravu, postoji između statusa izbjeglice i činjenice da netko ispunjava materijalne uvjete da se smatra izbjeglicom. Primjetio je da je iz sudske prakse Suda EU kao i iz prakse *Conseil d'État* bilo jasno da je, unatoč opozivu podnositeljevog statusa izbjeglice temeljem francuskog Zakona o imigraciji i azilu, podnositelj zahtjeva i dalje bio izbjeglica, koju činjenicu francuske vlasti nisu uzele u obzir kada su ga odlučile protjerati u Rusiju zbog čega su povrijedile postupovni aspekt članka 3. Konvencije.

Razmatrajući odnos konvencijskog prava, prava EU i Ženevske konvencije o statusu izbjeglica (dalje: Ženevska konvencija), Europski sud je utvrdio da su prema Direktivi 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća načelo *non refoulement* i određena prava sadržana u pravu EU-a koje? se temelji na Ženevskoj konvenciji, primjenjiva na svaku osobu prisutnu na teritoriju države članice EU koja ispunjava materijalne uvjete da se može smatrati izbjeglicom, čak i ako toj osobi nije službeno odobren izbjeglički status ili mu je taj status povučen ([N.D. i N.T. protiv Španjolske](#) [VV], st. 183.).

U predmetu [Bivolaru i Moldovan protiv Francuske](#) Europski sud je ispitivao je li status izbjeglice dodijeljen državljaninu treće zemlje koja je kasnije postala država članica EU imao ikakav učinak na izvršenje europskog uhidbenog naloga (dalje: EUN). Europski sud je istaknuo da njegova zadaća nije odlučivati o odnosu između zaštite izbjeglica prema Ženevskoj konvenciji i pravnih pravila EU-a, već je njegova zadaća utvrditi bi li, u posebnim okolnostima slučaja, izvršenje EUN-a dovelo do povrede članka 3. Konvencije. Također, nije zadaća Europskog suda utvrditi treba li odluku o dodjeli statusa izbjeglice koju su donijele vlasti države stranke Ženevske konvencije tumačiti na način da se takav status smatra dodijeljenim i u svim drugim državama strankama Ženevske Konvencije ([M.G. protiv Bugarske](#), st. 88.). U ovom predmetu, pravosudno tijelo izvršenja utvrdilo je da EUN nije slijedio politički cilj i da sama činjenica da je prvi podnositelj zahtjeva pripadao jednoj vjerskoj organizaciji nije bila dovoljna da opravda strah da bi njegova prava bila povrijeđena u slučaju predaje Rumunjskoj, odnosno da bi tamo bio suočen s rizikom od progona na vjerskoj osnovi. U tim okolnostima, Europski sud je zaključio da izvršenje EUN-a nije dovelo do povrede članka 3. Konvencije.

- **Udaljavanje stranaca koji boluju od teških bolesti**

Kada stranac koji se udaljava boluje od teške bolesti, potrebno je uzeti u obzir sljedeća načela utvrđena u presudi [Paposhvili protiv Belgije](#) [VV]:

1. Na stranu je da priloži dokaze u prilog tvrdnji da postoje značajni razlozi za sumnju da bi, u slučaju provedbe naloga za udaljavanje, bio izložen stvarnom riziku od postupanja protivnog čl. 3. Konvencije.
2. Kada je takav dokaz predočen, država koja provodi udaljavanje mora otkloniti svaku sumnju u postojanje tog rizika pri čemu mora pažljivo procijeniti kakve će biti posljedice udaljavanja, kako u svjetlu opće situacije u državi primateljici tako i u svjetlu osobnih okolnosti stranca. Pri tome mora uzeti u obzir opće izvore kao što su izvješća Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) ili drugih uglednih nevladinih organizacija te liječničke potvrde koje se odnose na dotičnog stranca. Učinak udaljavanja mora se procijeniti usporedbom zdravstvenog stanja stranca prije udaljavanja i kako bi se ono razvijalo nakon udaljavanja u državu primateljicu.
3. Država koja provodi udaljavanje mora u svakom konkretnom slučaju provjeriti je li zdravstvena skrb koja je općenito dostupna u državi primateljici u praksi dosta i prikladna za liječenje bolesti dotičnog stranca.
4. Ta država također mora razmotriti opseg u kojem će stranac imati stvarni pristup liječenju, uzimajući u obzir cijenu liječenja, postojanje društvene i obiteljske potpore i udaljenost koju treba prijeći da bi imao pristup potrebnoj skrbi.

5. Ako, nakon ispitivanja relevantnih informacija, postoje ozbiljne sumnje u to kakve će posljedice udaljavanje imati za stranca, država koja provodi udaljavanje mora od države primateljice pribaviti pojedinačna i dostatna jamstva da će strancu biti dostupno odgovarajuće liječenje kako ne bi bio izložen postupanju protivnom čl. 3. Konvencije.

Gore navedene obvezе (2. do 5.) država je dužna provesti tek nakon što izvedeni dokazi (1.) pokažu da postoje značajni razlozi za sumnju da će se teško bolesni stranac u državi primateljici, zbog nepostojanja odgovarajućeg liječenja ili nedostatka pristupa takvom liječenju, suočiti sa stvarnim rizikom od ozbiljnog, brzog i nepovratnog pogoršanja zdravstvenog stanja koje može rezultirati intenzivnom patnjom ili značajnim skraćenjem očekivanog životnog vijeka. Navedeni test ispunjenja minimalnog praga ozbiljnosti utvrđen presudom *Paposhvili* (st. 183. presude) primjenjuje se na teško bolesne osobe bez obzira radi li se o fizičkom ili mentalnom oboljenju. Drugim riječima, Europski sud je utvrdio da se predmetni standard koji mora biti ispunjen za primjenjivost čl. 3., može primijeniti u svim situacijama koje uključuju udaljavanje teško bolesne osobe, bez obzira na prirodu bolesti.

- **Uvjeti u tranzitnim zonama i prihvativim centrima**

Sukladno članku 3. Konvencije, država mora osigurati osobama lišenim slobode smještaj u uvjetima koji su sukladni s poštovanjem njihovog ljudskog dostojanstva, te način i metoda izvršenja mjera lišenja slobode ne smiju izložiti takve osobe nelagodi ili trpljenju čiji intenzitet premašuje neizbjegnu razinu trpljenja svojstvenu lišenju slobode ([S.D. protiv Grčke](#), stavak 47.). Prilikom ocjene uvjeta u kojima je smještena osoba lišena slobode potrebno je uzeti u obzir sveukupni učinak tih uvjeta na takvu osobu, kao i konkretne navode te osobe ([Dougoz protiv Grčke](#), stavak 46.) te duljinu razdoblja tijekom kojeg se osoba lišena slobode nalazi u određenim uvjetima ([Aden Ahmad protiv Malte](#), stavak 86.).

U predmetu [Khlaifia i drugi protiv Italije](#) Europski sud je postavio temeljna načela u pogledu životnih uvjeta u prihvativilištima za migrante.

Ti uvjeti podrazumijevaju:

- i) dovoljno osobnog prostora,
- ii) pristup prirodnom svjetlu, zraku i vježbanju na otvorenom,
- iii) dostupnost ventilacije i
- iv) poštovanje osnovnih sanitarnih i higijenskih zahtjeva.

Kada su u pitanju maloljetnici, Europski sud posebno uzima u obzir njihovu ranjivost, neovisno o tome imaju li pratnju ili ne, te zahtijeva da uvjeti prihvata za djecu koja traže azil budu takvi da za njih ne stvore situaciju stresa i tjeskobe, s posebno traumatičnim posljedicama ([Tarakhel protiv Švicarske](#) [VV], br. 29217/12, st. 119.), koja situacija može doseći stupanj težine potreban da uđe u opseg zabrane na temelju članka 3. Konvencije.

Pri ocjeni je li došlo do povrede tog članka, Europski sud uzima u obzir dob djece, duljinu trajanja njihova zadržavanja, materijalne uvjete u objektima za zadržavanje i njihovu prikladnost za smještaj djece, posebnu ranjivost djece uzrokovanu prethodnim stresnim događajima i utjecaj zadržavanja na psihološko stanje djece ([R.R. i drugi protiv Mađarske](#),

st. 58. – 65.). Zadržavanje djece u ustanovi s elementima zatvorskog tipa, gdje su materijalni uvjeti zadovoljavajući, ali je razina policijskog nadzora visoka te nema aktivnosti koje strukturiraju vrijeme djece, možda nije dovoljno za dostizanje praga ozbiljnosti potrebnog za primjenu članka 3., ako je zatvaranje kratkotrajno. Međutim, u slučaju duljeg razdoblja, takvo okruženje nužno ima štetne posljedice za djecu. Dakle, za primjenu članka 3. Konvencije, protek vremena je od primarne važnosti.

U predmetu [M.H. i drugi protiv Hrvatske](#), Europski sud je utvrdio da je zadržavanje djece podnositelja zahtjeva u razdoblju od dva mjeseca i četrnaest dana u objektu polu(zatvorenog) tipa bilo prekomjerno dugo, pogotovo uzimajući u obzir njihovu ranjivost i tjeskobu koju su proživjeli kada su svjedočili tragičnoj smrti svoje šestogodišnje sestre.

S druge strane, u odnosu na odrasle podnositelje zahtjeva, Europski sud je zaključio da nije došlo do povrede članka 3. Konvencije. Naime, iako su podnositelji prigovorili da im psiholog nije mogao smisleno pomoći bez prisustva tumača, Europski sud je naglasio da čl. 3. Konvencije ne jamči mogućnost da pacijenta liječi osoblje koje govori njegov jezik ([Rooman protiv Belgije](#) [VV], st. 151.). Osim toga, činjenica da nisu bili odvojeni od svoje djece tijekom zadržavanja ublažila je njihove osjećaje nemoći, tjeskobe i frustracije ([Popov protiv Francuske](#), st. 105.).

U presudi iz svibnja 2021. godine, [Feilazoo protiv Malte](#), Europski sud je uvjete u prihvatnom centru za migrante na Malti procijenio i u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Iako nadležna tijela nisu utvrđivala boluje li podnositelj zahtjeva od bolesti uzrokovane virusom COVID-19, nekoliko tjedana smjestila su ga u prostorijama u kojima su novoprdošle osobe (tražitelji azila) bile smještene u karantenu zbog bolesti COVID-19. Europski sud je zaključio da je ta mjera predstavljala rizik za zdravlje podnositelja i ne može se smatrati mjerom koja udovoljava osnovnim sanitarnim zahtjevima. Stoga je u ovom predmetu došlo do povrede članka 3. Konvencije.

[Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca \(čl. 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju\)](#)

- Autonomno tumačenje pojma „protjerivanje“**

Pojam protjerivanje uključuje svako prisilno udaljavanje stranaca s teritorija države, bez obzira na zakonitost njihovog boravka na tom teritoriju, vrijeme koje su proveli na tom teritoriju, mjesto na kojem su lišeni slobode, njihov status migranta ili tražitelja azila i njihovo ponašanje prilikom prelaska granice.

Članak 4. Protokola br. 4 primjenjuje se kako na osobe koje borave na teritoriju države tako i na osobe koje su zaustavljene na teritoriju države i vraćene u zemlju porijekla, **neovisno o tome jesu li u državu ušle na zakonit način ili ne**. Ovaj članak primjenjuje se i na osobe koje su zaustavljene na otvorenom moru dok su pokušavale doći do teritorija države te su vraćene u zemlju porijekla ([Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije](#) [VV]), kao i na osobe koje su odmah udaljene s teritorija države pri pokušaju prelaska državne granice (vidi [N.D. i N.T. protiv Španjolske](#)[VV]).

Odbijanje ulaska na teritorij države osobama koje su nezakonito pokušale ući također predstavlja kolektivno protjerivanje stranaca. Naime, neovisno radi li se o protjerivanju ili odbijanju ulaska, za osobe kojima prijeti zlostavljanje u zemlji u koju ih se vraća, rizik da postanu žrtve takvog postupanja jednak je u oba slučaja.

Europski sud je utvrdio da se čl. 3. (zabранa mučenja) i čl. 4. Protokola br. 4 (zabranu kolektivnog protjerivanja stranaca) primjenjuju na sve situacije u nadležnosti države ugovornice, uključujući i one kada vlasti te države još nisu ispitale imaju li pojedinci pravo na zaštitu prema tim odredbama. Ova razmatranja bila su osnova za presude Europskog suda u predmetima [Hirsí Jamaa i drugi protiv Italije, Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke](#) te [Khlaifia i drugi protiv Italije](#), a koji se odnose na ulazak na teritorij države preko morske granice.

Europski sud je zaključio da se autonomno tumačenje pojma „protjerivanje“ usvojeno u tim predmetima, može primjeniti i u situacijama pokušaja ulaska na teritorij države preko kopnene granice ([N.D. i N.T. protiv Španjolske](#)).

- **Države ne smiju protjerati strance prije nego što su ispitale situaciju svakog stranca ponaosob**

Svrha članka 4. Protokola br. 4 je sprječiti države da protjeraju strance prije nego su pojedinačno ispitale njihove osobne prilike, te im omogućile da iznesu svoje argumente protiv protjerivanja. Da bi se utvrdilo je li izvršeno dovoljno individualizirano ispitivanje, potrebno je razmotriti okolnosti svakog pojedinog slučaja i provjeriti jesu li nadležna tijela u odluci o protjerivanju stranca uzela u obzir njegovu specifičnu situaciju. Ujedno, mora se voditi računa o posebnim okolnostima protjerivanja i o "općem kontekstu u relevantno vrijeme" ([Gruzija protiv Rusije](#), st. 171).

Činjenica da je određeni broj stranaca protjeran na temelju sličnih odluka sama po sebi ne dovodi do zaključka da je došlo do kolektivnog protjerivanja ako je svakom strancu dana mogućnost da nadležnim tijelima iznese argumente protiv svog protjerivanja ([M.K. i drugi protiv Poljske](#)).

Procjenjujući kolektivnu prirodu protjerivanja, Europski sud je u svojoj sudskoj praksi uzimao u obzir određene čimbenike kao npr.:

- jesu li se nadležna tijela u odluci o protjerivanju pojedinca osvrnula na činjenicu je li ili nije taj pojedinac tražio azil,
- je li strancima bio otežan kontakt s odvjetnikom,
- jesu li politička tijela prethodno najavila provođenje politike vraćanja stranaca ([Čonka protiv Belgije](#), stavci 60-63),
- jesu li stranci, prije nego su automatski vraćeni, imali stvarnu mogućnost traženja azila (vidi [Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke](#)).

- **Pojedinci moraju iskoristiti zakonite postupke koji su im na raspolaganju za ulazak u zemlju**

Država ne može biti odgovorna za neprovodenje pojedinačnog ispitivanja okolnosti točno određene osobe, ako ta osoba nije aktivno surađivala u postupku pojedinačnog

ispitivanja njenih okolnosti. Drugim riječima, čl. 4. Protokola br. 4 neće biti povrijeđen ako se nedostatak obrazložene odluke o protjerivanju određene osobe može pripisati ponašanju same te osobe ([Khlaifia i drugi protiv Italije](#), st. 240, i [Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije](#), st. 184).

U predmetu [N.D. i N.T. protiv Španjolske](#) [VV] Europski sud je zaključio da se nedostatak ispitivanja protjerivanja podnositelja zahtjeva na pojedinačnoj osnovi, može pripisati činjenici da oni nisu iskoristili službene zakonite postupke koji su im bili na raspolaganju za tu svrhu, već su pokušali prijeći kopnenu granicu nelegalno, nasilno, u velikom broju i prethodno to planirajući. Stoga je ovaj nedostatak bio posljedica njihovog vlastitog ponašanja.

Europski sud je pri tome primijenio dvostruki test:

- i) najprije je ispitao je li država omogućila stvarni i učinkovit pristup zakonitom ulasku na njezin teritorij, a zatim je ispitao
- ii) jesu li podnositelji zahtjeva iskoristili taj pristup, odnosno jesu li postojali opravdani razlozi koji su podnositelje sprječili u korištenju zakonitog ulaska, na temelju objektivnih činjenica za koje je odgovorna tužena država.

Pravo na slobodu i sigurnost (čl. 5. Konvencije)

Članak 5. stavak 1. točka (f) Konvencije dopušta državama da kontroliraju slobodu stranaca u dvije različite situacije:

- i) zadržavanje tražitelja azila ili drugog imigranta radi sprečavanja neovlaštenog ulaska u zemlju
- ii) pritvor osobe protiv koje je u tijeku postupak protjerivanja ili izručenja

U oba slučaja pritvor mora biti kompatibilan sa sveukupnom svrhom i zahtjevima članka 5., mora biti zakonit i ne smije biti proizvoljan.

- **Razlika između ograničenja slobode kretanja i lišenja slobode**

Pravo na slobodu zajamčeno člankom 5. Konvencije odnosi se na fizičku slobodu osobe, a ne na slobodu kretanja zajamčenu člankom 2. Protokola br. 4 uz Konvenciju. Razlika između lišenja slobode i ograničenja slobode kretanja jest u stupnju ili intenzitetu, ne u prirodi ili sadržaju tog prava. Europski sud je razmatrao primjenjivost članka 5. u predmetima zadržavanja stranaca u međunarodnim zračnim lukama ([Amuur protiv Francuske](#), stavak 43.; [Shamsa protiv Poljske](#), stavak 47.; [Riad i Idiab protiv Belgije](#), stavak 68.; [Nolan i K. protiv Rusije](#), stavci 93.- 96.) i u prihvatnim centrima za identifikaciju i registraciju migranata ([Khlaifia i drugi protiv Italije](#), [VV], stavci 65.-72.).

U određivanju razlike između ograničenja slobode kretanja i lišenja slobode u kontekstu zadržavanja stranaca u zračnim lukama i prihvatnim centrima za identifikaciju i registraciju migranata, Europski sud uzima u obzir sljedeće kriterije:

- i) specifičnu situaciju podnositelja zahtjeva i njihov izbor,
- ii) primjenjivi pravni sustav države i njegovu svrhu,
- iii) trajanje postupka za odlučivanje o zahtjevu migranta, te
- iv) prirodu i stupanj stvarnih ograničenja koja su nametnuta podnositeljima zahtjeva.

Primjenjujući ove kriterije u predmetu [Z.A. i drugi protiv Rusije](#) [VV] Europski sud je utvrdio da je članak 5. Konvencije bio primjenjiv na podnositelje zahtjeva u tom predmetu jer podnositelji nisu imali realnu mogućnost napuštanja zračne luke. S druge strane, u predmetu [Ilias i Ahmed protiv Mađarske](#) [VV], Europski sud je zaključio da čl. 5. nije primjenjiv jer se, za razliku od osoba zadržanih u zračnoj luci tranzita, osobe smještene u kopnenoj tranzitnoj zoni između dvije države (Mađarske i Srbije) nisu trebale ukrcati na avion kako bi se vratile u zemlju iz koje su došli. Stoga je mogućnost napuštanja tranzitne zone za njih bila realna a ne teoretska.

- **Pritvor mora biti zakonit i ne smije biti proizvoljan**

Sukladno sudskej praksi Europskog suda, oduzimanje slobode tražiteljima azila radi sprječavanja njihovog neovlaštenog ulaska na teritorij države, nije samo po sebi protivno Konvenciji. Međutim, takvo lišenje slobode, kao i svako drugo, mora biti u skladu sa zakonom. Ovaj zahtjev je ispunjen ako domaće zakonodavstvo propisuje:

- i) koje je tijelo nadležno odrediti zadržavanje (pritvor) u tranzitnoj zoni,
- ii) u kojem obliku mora biti donesen nalog,
- iii) na kojem pravnom temelju je pritvor određen i s kojim ograničenjima,
- iv) maksimalno trajanje pritvora i
- v) primjenjivu sudsку zaštitu.

Europski sud je primjerice u svojoj sudskej praksi utvrdio da zahtjev zakonitosti nije bio ispunjen u slučaju kada je pritvor bio donesen na temelju upravne okružnice ([Amuur protiv Francuske](#)), kada pravni temelj za određivanje pritvora nije bio javno dostupan ([Nolan i K. protiv Rusije](#)) ili kada nije bilo određeno maksimalno trajanje pritvora ([Mathloom protiv Grčke](#)).

Nadalje, oduzimanje slobode tražiteljima azila radi sprječavanja njihovog neovlaštenog ulaska na teritorij države ne smije biti proizvoljno, što u kontekstu članka 5. stavka 1. točke (f) znači da takav pritvor:

- i) mora biti određen u dobroj vjeri,
- ii) mora biti usko povezan sa svrhom sprečavanja neovlaštenog ulaska u zemlju,
- iii) mjesto i uvjeti pritvora trebali bi biti prikladni imajući na umu da se mjera ne odnosi na počinitelje kaznenih djela, već na strance koji su, često bojeći se za svoj život, pobegli iz vlastite zemlje,
- iv) ne smije trajati dulje nego je to opravdano svrhom kojoj se teži ([Saadi protiv Ujedinjene Kraljevine](#) [VV], st. 74).

U predmetu [M.H. i drugi protiv Hrvatske](#), Europski sud je zaključio da zadržavanje podnositelja zahtjeva u prihvatnom centru Tovarnik nije bilo određeno u dobroj vjeri te da

povezani upravni postupci u vezi s ispitivanjem podnositeljevih zahtjeva za međunarodnu zaštitu nisu bili provedeni s potrebnom žurnošću.

- **Djeca i druge ranjive skupine**

Dodatne mjere zaštite od proizvoljnog pritvora primjenjuju se na djecu i druge ranjive skupine. Oni bi trebali imati pristup procjeni svoje ranjivosti i biti informirani o odgovarajućim postupcima (vidi [Thimothawes protiv Belgije](#) i [Abdi Mahamud protiv Malte](#)).

Nedostatak aktivnih koraka i kašnjenje u provođenju procjene ranjivosti mogu biti faktor koji stvara ozbiljne sumnje u pogledu dobre vjere ([Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte](#); [Abdi Mahamud protiv Malte](#)). Pritvor ranjivih osoba neće biti u skladu s člankom 5. stavkom 1. f) ako se cilj može postići drugim, manje restriktivnim mjerama ([Rahimi protiv Grčke](#); [YohEkale Mwanje protiv Belgije](#)).

Posebna pažnja mora se posvetiti uvjetima pritvora, njegovom trajanju, te učinku pritvora na djecu i ranjive osobe (ovisno o tome radi li se o djeci s pratnjom ([Popov protiv Francuske](#)), djeci bez pratnje ([Abdullahi Elmi i Aweys Abubakar protiv Malte](#), [Rahimi protiv Grčke](#), [Moustahi protiv Francuske](#)), odraslim osobama sa specifičnim zdravstvenim potrebama ([Aden Ahmad protiv Malte](#) i [Yoh-Ekale Mwanje protiv Belgije](#)) ili LGBTI tražitelju azila ([O.M. protiv Mađarske](#))).

Zadržavanje maloljetnih migranata trebalo bi se općenito izbjegavati ili barem svesti na kratko razdoblje u odgovarajućim uvjetima i to samo ako se nije mogla primijeniti blaža mjera ([A.B. i drugi protiv Francuske](#), st. 123.). Navedeno potvrđuju i razna međunarodna tijela koja sve više pozivaju države da žurno i u potpunosti prekinu zadržavanje ili više uopće ne zadržavaju djecu u prihvatnim centrima za imigrante naglašavajući negativan utjecaj koji takvo zadržavanje može imati na tjelesno i duševno zdravlje djece i na njihov razvoj, čak i kada su zadržana kratko vrijeme ili sa svojim obiteljima ([G.B. i drugi protiv Turske](#), st. 67. – 79. i 151.).

Zadržavanje djece u uvjetima koji su u suprotnosti s čl. 3., može samo po sebi dovesti do utvrđivanja povrede čl. 5. st. 1. Konvencije bez obzira na to jesu li djeca bila u pratnji odrasle osobe ili ne ([Muskhadzhiyeva i drugi protiv Belgije](#), st. 74.).

Pritvor djece u pratnji može uzrokovati i povredu prava na obiteljski život ako države ne daju prednost zaštiti djetetovog najboljeg interesa ([Bistieva i drugi protiv Poljske](#)).

Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života (čl. 8. Konvencije)

Glavna svrha članka 8. jest zaštita od proizvoljnog miješanja javne vlasti u privatni i obiteljski život pojedinca. Međutim, pored ove negativne obveze, države članice imaju i pozitivnu obvezu poduzimanja mjera radi osiguranja poštovanja privatnog i obiteljskog života čak i između privatnih osoba. I kod negativnih i kod pozitivnih obveza država mora voditi računa o pravednoj ravnoteži koja mora biti uspostavljena između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice pri čemu država uživa određenu slobodu procjene.

U migrantskim predmetima članak 8. se primjenjuje u kontekstu spajanja obitelji te zabrane ulaska i putovanja u određenu zemlju

- **Spajanje obitelji**

Kada je riječ o spajanju pojedinca s njegovom obitelji koja je doselila u neku od država članica VE, Europski sud je uspostavio sljedeće kriterije za utvrđivanje opsega pozitivne obveze države u takvim situacijama ([I.A.A. i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#), stavci 38. - 41.):

- i) opseg obveze države da na svoj teritorij primi srodnike doseljenih osoba varirat će ovisno o posebnim okolnostima pojedinaca i općem interesu,
- ii) sukladno međunarodnom pravu država ima pravo kontrolirati ulazak nedržavljanu na svoj teritorij,
- iii) kada je imigracija u pitanju, ne smatra se da članak 8. obvezuje državu da poštuje izbor bračnih parova u pogledu države u kojoj su odlučili boraviti niti da odobri spajanje obitelji na svom teritoriju.

U slučajevima kada država ne dozvoli boravak u svrhu spajanja obitelji mora se utvrditi je li država postigla pravednu ravnotežu između, s jedne strane interesa pojedinaca za stvaranjem obiteljskog života u tuženoj državi, i s druge strane vlastitog interesa države da kontrolira imigracije.

Europski sud je utvrdio da nije postojala pozitivna obveza države članice da odobri ponovno spajanje obitelji, u slučajevima kada je postojala jedna ili više od sljedećih okolnosti ([M.A. protiv Danske](#), [VV], st. 134. i 135.):

- obiteljski život je nastao u vrijeme kada su uključene osobe bile svjesne da je imigracijski status jedne od njih bio takav da je opstanak tog obiteljskog života u državi domaćinu od samog početka bio nesiguran;
- osoba koja je tražila spajanje obitelji imala je ograničene veze sa državom domaćinom, što je obično bio slučaj u situacijama kada je ta osoba u državi domaćinu boravila samo kratko vrijeme ili je tamo boravila ilegalno;
- nije bilo nepremostivih prepreka da obitelj živi u zemlji podrijetla osobe koja traži spajanje obitelji; i
- osoba koja je tražila spajanje obitelji nije mogla dokazati da ima dovoljan samostalan i trajan prihod, koji ne uključuje socijalnu pomoć, da pokrije osnovne troškove uzdržavanja članova svoje obitelji.

S druge strane, ESLJP je utvrdio da je postojala pozitivna obveza države članice da odobri ponovno spajanje obitelji, u slučajevima kada je kumulativno postojalo nekoliko od sljedećih okolnosti:

- osoba koja je tražila spajanje obitelji nastanila se u državi domaćinu ili je imala jake veze s tom državom;
- obiteljski život je već postojao u trenutku kada se osoba koja je tražila spajanje obitelji nastanila u državi domaćinu;
- osoba koja je tražila spajanje obitelji i član obitelji s kojim se želi spojiti već su boravili u državi domaćinu;
- uključenost djece čiji je najbolji interes od najveće važnosti; i

- postojanje nepremostivih ili velikih prepreka da obitelj živi u zemlji podrijetla osobe koja je tražila spajanje obitelji.

Kada država odluči donijeti zakon kojim se određenim kategorijama imigranata daje pravo da im se pridruže supružnici, to mora učiniti u skladu s načelom nediskriminacije zajamčenim člankom 14. Konvencije. Tako je u predmetu [Hode i Abdi protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), Europski sud utvrdio povredu čl. 14. u vezi s čl. 8. jer je tužena država različito postupala prema osobama koje su sklopile brak nakon napuštanja zemlje trajnog prebivališta i one koje su to učinile prije.

U svim odlukama koje se tiču djece posebno se mora uzeti u obzir njihov najbolji interes. Stoga Europski sud u predmetima spajanja obitelji posebnu pozornost obraća na specifične okolnosti malodobne djece, njihovu dob, situaciju u zemlji podrijetla i koliko su ovisni o svojim roditeljima.

U predmetu [Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije](#) Europski sud je utvrdio povedu čl. 8 zbog propusta tužene države da sukladno svojim pozitivnim obvezama olakša spajanje majke koja je dobila status izbjeglice u Kanadi s njezinim djetetom koje je bilo na putu da joj se pridruži u toj zemlji. Umjesto toga, tužena država je pritvorila i kasnije protjerala dijete u zemlju podrijetla.

Svi ovi kriteriji, a osobito najbolji interes djeteta, moraju se odražavati u obrazloženju odluka nadležnih nacionalnih tijela, uključujući i sudova ([El Ghonet protiv Švicarske](#)).

- **Zabrana ulaska i putovanja**

Konvencija ne jamči strancima pravo da uđu ili borave u određenoj zemlji. Države imaju široku slobodu procjene u pogledu regulacije ulaska stranaca na svoj teritorij.

U predmetu [Dalea protiv Francuske](#), Europski sud je ocjenjivao je li registracija podnositelja zahtjeva u zajednički Schengenski informacijski sustav (SIS), koji omogućuje nadležnim tijelima u državama članicama schengenskog prostora razmjenu podataka i registriranje zabrane ulaska određenim osobama, povrijedila njegovo pravo na poštovanje privatnog života. Podnositelj nije dokazao da je imao problema zbog nemogućnosti putovanja unutar schengenskog prostora, a mjera je bila popraćena odgovarajućim postupovnim jamstvima (sudska kontrola). Stoga je miješanje u podnositeljev privatni život bilo opravdano interesima nacionalne sigurnosti, bilo je razmjerno cilju kojem se težilo i nužno u demokratskom društvu. Slijedom navedenog, zahtjev je proglašen očigledno nedopuštenim.

S druge strane, u predmetu [Nada protiv Švicarske](#) [VV], u kojem je Europski sud razmatrao učinke zabrane putovanja nametnute kao rezultat stavljanja podnositelja zahtjeva na UN-ov popis osumnjičenih za terorizam, presudio je da je povrijeđen članak 8. Naime, s obzirom na ograničenje kretanja i trajanje ove mjere, tužena država nije postigla pravednu ravnotežu između podnositeljevog prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života te legitimnog cilja zaštite nacionalne sigurnosti.

Pravo na djelotvoran pravni lijek (čl.13. Konvencije)

Da bi bio djelotvoran, pravni lijek mora biti propisan zakonom, ali i dostupan u praksi.

Ako stranac prigovara da bi ga udaljavanje s teritorija države izložilo postupanju protivnom članku 2. ili 3. Konvencije, na raspolaganju mora imati pravni lijek koji će omogućiti neovisno i ozbiljno ispitivanje osnovanosti njegove tvrdnje o postojanju takvog rizika ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke](#), [VV], stavci 288. – 291.), biti brzo riješen, i imati suspenzivni učinak. U predmetu *M.K. i drugi protiv Poljske*, Europski sud je utvrdio povredu članka 13. Konvencije obzirom da je podnositeljima bio na raspolaganju samo pravni lijek bez suspenzivnog učinka, a takav pravni lijek je neučinkovit obzirom da nema mogućnost sprječiti potencijalnu štetu.

Pojam djelotvornog pravnog sredstva u smislu članka 13. u vezi s člankom 3. zahtjeva:

- i) neovisno i strogo ispitivanje svakog prigovora kad postoje značajni razlozi za strah od stvarnog rizika od postupanja protivnog članku 3., te
- ii) postojanje mogućnosti obustave provedbe osporene mjere (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije*, [VV], st. 198.). Djelotvorno pravno sredstvo podrazumijeva i djelotvoran pristup informacijama kako bi osobe na koje se odnosi mjeru udaljavanja mogle potkrijepiti svoj prigovor. Činjenica da je podnositelj zahtjeva propustio izričito zatražiti azil, ne oslobađa državu od poštovanja njezinih obveza na temelju članka 3. Konvencije, uzimajući u obzir okolnosti koje upućuju na sustavno nepoštovanje ljudskih prava.

Tražitelji azila moraju imati odgovarajuće informacije o postupku azila i svojim pravima na jeziku koji razumiju te pristup učinkovitom sustavu komunikacije s nadležnim tijelima. U ocjeni djelotvornosti pravnih sredstava u postupku azila, Europski sud također uzima u obzir dostupnost tumača, sposobljenost osoblja koje obavlja obavijesne razgovore, raspoloživost pravne pomoći te obrazloženost odluke.

Neispitivanje zahtjeva za azil u razumnom roku može uzrokovati povredu članka 8. ([B.A.C. protiv Grčke](#)), i članka 13. Konvencije ([M.S.S. protiv Belgije i Grčke](#), [VV], stavak 292.). S druge strane, brza obrada zahtjeva za azil ne može imati prioritet nad djelotvornošću postupovnih jamstava koja pojedinca štite od proizvoljnog udaljavanja s teritorija države. Nerazumno kratak rok za podnošenje zahtjeva za azil, kao i prekratak rok za žalbu na odluku o protjerivanju može pravni lijek učiniti praktički nedjelotvornim, suprotno zahtjevima iz članka 13. Konvencije.

U predmetu *I.M. protiv Francuske*, Europski sud je utvrdio povredu članka 13. Konvencije zbog prekratkih rokova za podnošenje zahtjeva za azil i naknadne žalbe. Naime, rok za podnošenje zahtjeva za azil bio je 5 dana, dok je rok za podnošenje žalbe bio 48 sati.

U slučajevima gdje ne postoji "dokaziva tvrdnja" da bi protjerivanje pojedinca izložilo stvarnom riziku od postupanja protivnog člancima 2. ili 3. Konvencije, pravni lijek temeljem članka 13. Konvencije ne mora imati automatski suspenzivni učinak ([Khlaifia i drugi protiv Italije](#) [VV], stavci 276.-281.). Međutim, članak 13. u vezi s člankom 8. bit će povrjeđen ako

je vrijeme između naloga za protjerivanje i njegove provedbe tako kratko da onemogućava bilo kakvu mogućnost za smisленo podnošenje pravnog lijeka protiv tog naloga, a još manje za pravilno ispitivanje okolnosti i pravnih argumenata ([De Souza Ribeiro protiv Francuske](#) [VV], stavci 86-100.).

Zaključno, naprijed navedena izdvojena sudska praksa Europskog suda za ljudska prava predstavlja sadašnje najvažnije standarde zaštite ljudskih prava zajamčenih Konvencijom. Nadamo se da će pomoći hrvatskim tijelima, prije svih sudovima i upravnim tijelima, u raznim postupcima u kojima trebaju odlučivati o pitanjima povezanim s pravima i dužnostima, odnosno obvezama migranata.

Redovito će biti ažurirana sukladno razvoju sudske prakse Europskog suda za ljudska prava.